

УДК 94(477):[355.486-053.18(477:470)] “1918.01.29”

КРУТИ: МІТИ, РЕАЛІЇ, УРОКИ СПРОБА СИНТЕЗУ

Богдан ЯКИМОВИЧ

Львівський національний університет імені Івана Франка
кафедра історичного краєзнавства
вул. Університетська, 1, 79000, Львів, Україна
e-mail: b.yakymovych@gmail.com

Зроблено спробу встановити точне число загиблих під час бою 29 січня 1918 р. збройних формувань Центральної Ради проти московсько-більшовицького нашествия та значення цієї події в історії українського народу.

Ключові слова: Крути, ультиматум Совнаркому Росії Центральній Раді, С Петлюра, В. Винниченко, В. Ленін.

Битва під Крутами – один з яскравих епізодів Першої більшовицько-української війни з радянською Росією, яка, після жовтневого перевороту в Петрограді 7 листопада 1917 р., трохи більше, ніж через місяць, а саме 17 грудня 1917 р., скерувала Центральній Раді ультиматум, що підписали Ленін і Троцький; до його редакції був причетний і Сталін.

Як відомо, 19 грудня 1917 р. Всеукраїнський з'їзд селянських робітничих і солдатських депутатів схвалив ноту В. Винниченка та С. Петлюри на всі питання ультиматуму, скеровану напередодні Совнаркомові Росії. З усіх делегатів з'їзду (1500 осіб) за ухвалу проголосувала суцільна більшість – “проти” – 2, “утрималося” – 9, (*Летопись революции.* – 1928. – №1. С. 275).

На Україну посунуло 30 тисячне угруповання російських більшовиків під загальним командуванням зрадника українського народу, народженого на Чернігівщині Володимира Антонова-Овсєєнка, а окремими колонами командували москвити Єгоров, Берзін, Кудинський і Муравйов. Уже наприкінці грудня 1917 р. більшовики окупували Харків, де мали значну підтримку з боку місцевих своїх прихильників, далі Полтаву, Чернігів.

У той час молоді українські дипломати від грудня 1917 р. вели переговори в Бересті-Литовському про укладення миру з Центральними державами, але про серйозний діалог можна було говорити лише після того, коли Центральна Рада з великим запізненням ухвалила IV Універсал, що нарешті проголосив повну незалежність України.

Об'єднаний з'їзд Харківських та Київських більшовиків (до Харкова приїхало менше сотні із 125 делегатів, що покинули Всеукраїнський з'їзд Рад у Києві) розпочавши свою роботу 25 грудня 1917 р., створив т. зв. Народний Секретаріат, який нічого не робив, на українські справи не впливав і був хіба придатком до

військ В. Антонова-Овсеєнка – знаменно, що представники того псевдоуряду Ю. Коцюбинський та Г. Лапчинський змогли долучитись до штабу Антонова лише після того, як він сам вирішив це дозволити.

Усвідомлюючи, що навіть добре озброєна більшовицька армада навряд чи зможе здобути Україну, Ленін віддав вказівку своїй “п’ятій колоні” в Києві розпочати повстання проти законної української влади.

Натомість замість консолідації всіх сил на оборону краю від російської агресії, саме в цей час Володимир Винниченко і Микола Порш розпочали усе можливе, щоб усунути з посади генерального секретаря військових справ С. Петлюру, який, попри свої недоліки, мав серед військових авторитет і великою мірою володів ситуацією у військах.

Першим кроком до розвалу молодої, формованої тоді армії, основу якої склали українізовані частини російської імперської армії, стало усунення 26 грудня 1917 р. командувача військом Київської округи підполковника В. Павленка, призначення на цю посаду майбутнього зрадника української державности штабс-капітана Миколу Шинкаря. А 1 січня 1918 р. з посади усунуто С. Петлюру. Сердюцькі полки, з наказу Шинкаря, були повернуті до звичайного стану і переведені на такі права, як рядові формації старої армії.

Очолити Секретаріят військових справ з благословення В. Винниченка, нічого не тямлячи у військовій справі, зовсім не володіючи ситуацією, його керівник М. Порш, замість організувати оборону держави від загарбників, своїми діями лише сприяв подальшій анархії – дійшло до того, що багато українізованих військових частин оголошували або нейтралітет, або переходили на бік більшовиків.

Через відверто пацифістську позицію голови Генерального Секретаріату В. Винниченка процес українізації на Південно-Західному фронті був украй незадовільним. Із близько 1 млн. військовиків понад 250 тис. були українцями. За належної волі і сприятливих обставин лише тут можна було б створити армію в понад 100 тис. вояків. На жаль, цього не сталося – Україна залишилась безборонною перед московсько-більшовицькою навалою та внутрішнім більшовицьким заколотом.

Треба схилити голову перед пам’яттю С. Петлюри – після звільнення з посади генерального секретаря військових справ він спробував використати свій останній козир, як правильно підкреслює історик Ярослав Тинченко, і сподівався створити більш-менш боєздатну військову частину, з якою міг би боронити батьківщину. Так, завдяки С. Петлюрі, й був дуже швидко створений Гайдамацький Кіш Слобідської України. Дуже ймовірно, що саме гайдамаки Петлюри 29 січня 1918 р. розстріляли біля станції Пост Волинський головного більшовицького ватажка і заколотника в Києві Л. П’ятакова.

Зусилля щодо оборони України від армії В. Антонова-Овсеєнка з боку С. Петлюри, відданих українській справі старшин (Секретаріят, який очолював Порш, виявився бездіяльним) могли б мати належний ефект, якби не січневе

антиукраїнське повстання в Києві, на яке були кинуті всі наявні військові сили, в тому числі і зорганізовані на взірць більшовицьких червоногвардійців, загони Вільного козацтва з числа українців-патріотів і справжні естатики української справи – Січові Стрільці (Київські) під командою Євгена Коновальця. Інформацію про менш боєздатні частини тут опускаю.

Отже, кинуті резерви з числа юнаків та київських студентів могли і змогли на деякий час зупинити московську орду під Крутами, були вкрай необхідною мірою, оскільки війна на два фронти (більшовиків зі сходу і “п’ятої колони” в Києві) не давала можливості належно розпорядитися навіть тим, що мали українці після безглуздої і навіть злочинної політики В. Винниченка.

Бій під Крутами з-під пера українських істориків – ця рядова подія великої війни, якою вона би й залишалася, коли б мова йшла не про цвіт української молоді, – стала українським патріотичним мітом з таких обґрунтованих причин:

1. Звірства більшовиків над полоненими студентами – знущання над ними перед розстрілом, що є само по собі злочином проти людства.

2. Урочистий похорон на Аскольдовій могилі розстріляних, палка промова М. Грушевського, яка піднесла їх подвиг (що насправді справедливо). Але якоюсь мірою, це було й приховування своїх провин щодо провалу в обороні України від ворога. А ще додав слави учасникам бою глибоко патріотичний вірш молодого Павла Тичини про “мужнів українських”, яких знищила ворожа рука і які спочивають на Аскольдовій могилі в Києві.

З боку підрадянських і російських істориків битву під Крутами взагалі старалися замовчати або й взагалі не згадувати. У енциклопедії “Великий Жовтень і громадянська війна на Україні” (Київ, 1987) нині суцї колишні працівники Інституту історії України НАН України дописалися ось до чого:

“Крути – залізнична станція між Ніжином і Бахмачем, де на початку 1918 р. точилися запеклі бої між радянськими частинами і військами української буржуазно-націоналістичної контрреволюції та німецько-австрійських окупантів”. Отже, українська молодь, котра стояла на обороні Батьківщини від московської червоної чуми була не просто “націоналістами” та буржуями, а ще й “німецько-австрійськими окупантами”.

Цинічна брехня!

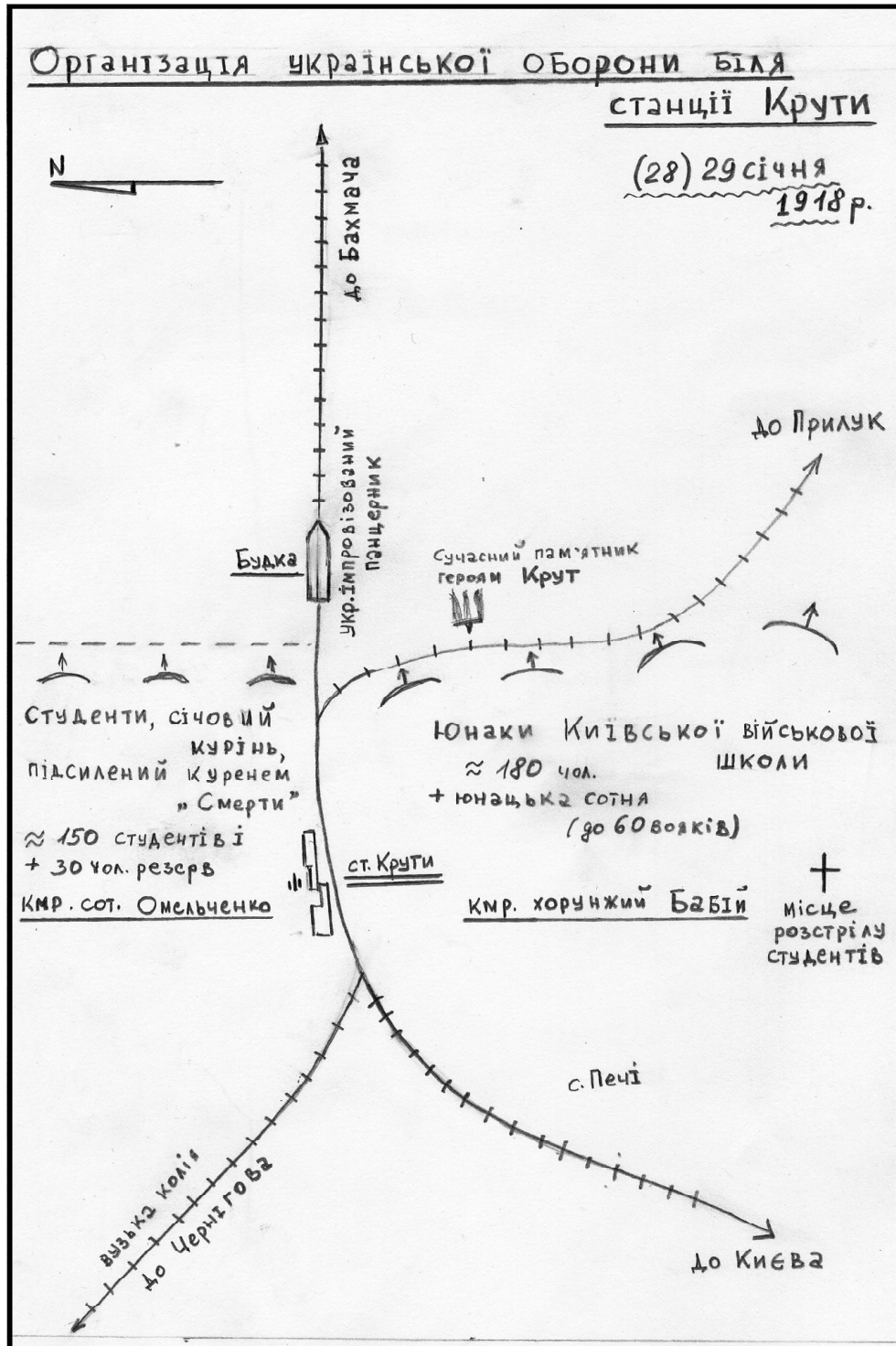
Сили і втрати 29 січня 1918 р.

За найточнішими дослідженнями Я. Тинченка. *Перша українсько-більшовицька війна: грудень 1917 – березень 1918 р.* – Львів, 1996.

Під Крутами були:

Московські більшовики

1. Полтавська колона 1-ої армії П. Єгорова 1300 багнетів
2. 2-га армія Р. Берзіна 3500 вояків
3. 3-а армія Кудинського 800 багнетів

Разом 5600

+ 1-й Петроградський загін з Олександрівська – що й вирішило долю битви. Самі етнічні росіяни (точних даних про його число нема), за оцінками різних експертів – коло двох тисяч багнетів.

Українські сили

Усього:

зліва (з резервом) \approx 180 вояків

справа \approx 180 вояків

Всього \approx 400 вояків

8–10 кулеметів + 1 гармата на платформі

Втрати

Московити > 300 осіб убитих.

Українці:

Студентська сотня \approx 80 вбитих, поранених, в т. ч. 27 розстріляних

Юнацька школа \approx 40 вбитих та поранених

Курінь “Смерти” \approx 20–25 вбитих і поранених

Всього 140–150 вбитих, поранених і розстріляних, себто принаймні в двічі менше від московитів.

У більшовицький полон потрапили чота із 29 студентів та гімназистів, яка стояла найближче до станції – відступили на станцію Крути, і були захоплені більшовиками, не знаючи, що був наказ відправлятися на Київ.

29 + 2 (поранені) = 31 + 5 (поранені під час багнетної атаки) = 36.

Михайло Богданов (представник Народного Секретаріату) відправив 2+7 захоплених у полон юнаків до Харкова.

27 – розстріляли петроградські червоногвардійці, жорстоко знущаючись над ними перед смертю.

Висновки

1. Чи була подія 29 січня 1918 р. героїчною і незабутньою для українців? – Так – і однозначно!

2. Чим була війна для Леніна і його банд? – Однозначно, програною, ганебною, а розстріл студентів біля станції Крути – злочином, що волає до неба!

3. Чи можна було довіряти постійним демагогічним заявам про “братерство”, які лунали, лунають і будуть лунати з боку наших північних сусідів? – Брехали, щоб розпочати всупереч здоровому глузду і міжнародному правові в котрий раз війну проти українського народу весною 2014 р. Отже, – ні, – ніколи!

То ж слава героям Крут!

Слава Україні!

KRUTY: MYTHS, REALITIES, LESSONS AN ATTEMPT TO SYNTHESIZE

Bohdan YAKYMOVYCH
Ivan Franko National University of Lviv
Department of Local History
Universytetska, 1, 79000, Lviv, Ukraine
e-mail: b.yakymovych@gmail.com

The article is an attempt to establish the exact number of soldiers of the Central Council that were killed in action during the battle of Kruty on January 29, 1918, and determine the significance of this event in the history of the Ukrainian nation.

The Battle of Kruty is one of the vivid episodes of the First War with Soviet Russia, which, after the October Revolution in Petrograd on November 7, 1917, slightly more than a month later, namely, on December 17, 1917, sent an ultimatum to the Ukrainian Central Council signed by Lenin and Trotsky, with the participation of Stalin.

On December 19, 1917, the Pan-Ukrainian Congress of Representatives of Peasants and Soldiers approved the note by Vynnychenko and Petliura concerning all issues of the ultimatum. The note was directed to the Russian Council of Ministers. Of all the delegates of the congress (1500 people), the vast majority voted for the decision – 2 voted against, and 9 – abstained, (*Chronicle of the Revolution* – 1928. – No. 1. P. 275).

The 30,000-strong group of Russian Bolsheviks under the command of Antonov-Ovseyenko, as well as several individual columns led by Yegorov, Berzin, Kudinsky and Muraviov invaded Ukraine. In late December 1917, Soviets occupied Kharkiv, where they had considerable support, then Poltava and Chernihiv.

Simultaneously, since December 1917, young Ukrainian diplomats had been negotiating in Brest-Litovsk for peace with the Central Powers, but a serious dialogue could only be made after the Central Rada proclaimed IV Decree (“Universal”), which finally declared Ukraine’s full independence.

The United Congress of Kharkiv and Kyiv Soviets (less than a hundred of the 125 delegates who left the Pan-Ukrainian Congress of Councils in Kyiv and came to Kharkiv) began their work on December 25, 1917, creating a so-called The People’s Secretariat, which did nothing, did not affect Ukrainian affairs, and was an addition to the troops of Antonov-Ovsiyenko. It is significant that the representatives of this pseudo-government, Kotsiubynsky and Lapchinsky were able to join Antonov’s headquarters only after he had decided to allow it.

Realizing that even a well-armed Soviet armada would hardly be able to defeat Ukraine, Lenin instructed his “fifth column” in Kiev to begin an uprising against legitimate Ukrainian authorities.

However, instead of consolidating all forces to defend the land from Russian aggression, Volodymyr Vynnychenko and Mykola Porsh began to do everything possible to remove Symon Petliura from the post of Secretary General of Military Affairs. He was the one who, despite his mistakes, had authority among the military and understood the situation in the troops.

The first step towards the collapse of the new and rapidly forming army, was the dismissal of Lieutenant Colonel Pavlenko, Commander of the Kyiv District and the appointment of captain Mykola Shynkar, future traitor to the Ukrainian state. On January 1, 1918 Petliura was removed from office. Serdyuk regiments, by the order of Shynkar, were returned to their normal state and transferred to be like ordinary units of the old army.

Having become the the Secretary of Military Affairs with the support of Vynnychenko, Porsh who did not understand anything in military affairs, instead of organizing the defense of the state from the invaders, only contributed to further anarchy. This encouraged many Ukrainian military units to declare neutrality or join Soviet forces.

Due to the pacifist position of the Head of the General Secretariat Vynnychenko, the process of Ukrainization on the Southwest Front was extremely unsatisfactory. Of about a million-strong military personnel, more than 250 thousand were Ukrainians. In favorable circumstances, it would be possible to create an army of more than 100 thousand soldiers. Unfortunately, this did not happen – Ukraine remained defenseless before the Soviet invasion and the internal Soviet rebellion.

According to the historian Yaroslav Tinchenko we must pay tribute to Petliura as after he was dismissed from the Office of the Secretary General of Military Affairs, he tried to create more or less combat-capable military unit with which he could defend his homeland. Thus, thanks to Petliura, Haydamak Kish of Sloboda Ukraine was created very quickly. It is very probable that on January 29, 1918 Petliura's Haydamaks eliminated Soviet rebellion leader in Kiev Pyatakov. It occurred near the Volhynian station post.

Petliura's Efforts to defend Ukraine from the army of Antonov-Ovsiyenko, using officers, devoted to the Ukrainian cause (as the Secretariat headed by Porsh, turned out to be inactive) could have a proper effect if not for the January anti-Ukrainian uprising in Kyiv, which led to the involvement of all existing military forces. These included patriotic detachments of Free Cossacks, organized according to the model of Soviet Red Guards as well as the most essential for of the Ukrainian cause battalion of the Sich Riflemen under the command of Yevhen Konovalets, not to mention less important units.

Thus, the involvement of reserves consisting of young men and students of Kyiv was extremely necessary measure, due to the fact that the war on two fronts (the Soviets from the east and the fifth column in Kyiv) did not allow the proper commandment of those units that were left after the senseless and, even felonious policy of Vynnychenko.

The Battle of Kruty was periodic event of a great war, which it would have remained, if it were not about the blossom of Ukrainian youth. Thus, in the writings of Ukrainian historians this battle became Ukrainian patriotic myth for the following well-founded reasons:

1. Soviet atrocities over captive students – torturing them before the execution, which itself is a crime against humanity.

2. The solemn funeral of the dead youth on Askold's grave, Hrushevsky's emotional speech that raised their feat (which is really justified). However, to some extent, it was also the concealment of authorities' failure in the defense of Ukraine. The other feature that contributed to the glorification of young Ukrainian defenders' courage was the poem of Pavlo Tychyna about "the Ukrainian brave ones", who were executed by the enemy's arm and rest on Askold's grave in Kyiv.

Soviet and Russian historians tried to veil the Battle of Kruty or did not mention it at all. In the "Encyclopedia of The Great October and the Civil War in Ukraine" (Kiev, 1987) currently working in the Institute of History of Ukraine of the National Academy of Sciences of Ukraine the so-called "historians" have written the following:

"Kruty is a railway station between Nizhyn and Bakhmach in early 1918 was a place of fierce battles between the Soviet units and the forces of the Ukrainian bourgeois-nationalist counter-revolution troops and the German-Austrian invaders." Thus, the Ukrainian youth who stood in the defense of their Motherland from the Moscow red plague were not just "nationalists" and bourgeois, but also "German-Austrian invaders".

Cynical lies.

Forces and casualties on January 29, 1918

According to the most thorough research, performed by Tinchenko. (*The first Ukrainian-Soviet war: December 1917 – March 1918 – Lviv, 1996.*) Under Kruty were:

Soviets

1. Poltava column of the 1st Army under the command of Yegorov, 1 300 bayonets

2. 2nd Army under the command of Berzin, 3 500 soldiers

3. 3rd Army under the command of Kudinsky, 800 bayonets

Together 5600

+ 1 st Petrograd detachment from Aleksandrovsk – which decided the fate of the battle. The ethnic Russians themselves (exact data on its number is not available), according to various experts – about two thousand bayonets.

Ukrainian forces

Total:

On the left flank (with reserve) \approx 180 soldiers

On the right flank about 180 soldiers

Totally about 400 soldiers

8-10 machine guns + 1 gun on the platform

Casualties

Russians > 300 K.I.A.

Ukrainians:

A Student Company \approx 80 K.I.A. and W.I.A., including 27 executed

Cadet School \approx 40 K.I.A. and W.I.A.

“Death” Battalion \approx 20–25 K.I.A. and W.I.A.

A total of 140-150 K.I.A. and W.I.A., and executed

The Soviets captured a platoon of 29 students and those who stood closest to the station as they retreated to the station of Kruty, not knowing that there was an order to go to Kyiv.

29 + 2 (wounded) = 31 + 5 (wounded during bayonet attack) = 36.

Mikhail Bogdanov (representative of the People’s Secretariat) sent 2 + 7 to Kharkiv.

27 – were executed by Petrograd Red Guards, after brutal tortures.

Conclusions

1. Was the event of January 29, 1918 heroic and memorable for Ukrainians? – Yes it was. Definitely.
2. What kind of war was it for Lenin and his accomplices? – Obviously, their plan was shameful, and the execution of students near the station of Kruty is a crime that cries out to heaven!
3. Was it possible to trust the constant demagogic statements about “brotherhood” that were heard, are heard and will be heard from our northern neighbors? No, as it is a lie that is contrary to common sense and international law, which was once again proved by the start of the war against the Ukrainian people in spring 2014. So, never again!

Glory to the heroes of Kruty!

Glory to Ukraine!

Keywords: Kruty, ultimatum of the Soviet Union to the Ukrainian Central Council, Petliura, Vynnychenko, and Lenin.

Translated by Ivan FEDYK